

Takács Gergely Tivadar[✧]

A nyugati világ és az iráni nukleáris megállapodás (JCPOA) – Az EU álláspontja és a megállapodás létrehozásában játszott szerepe

DOI 10.17047/HADTUD.2025.35.3.17

A cikk bemutatja az iráni nukleáris program történetét és jelenét, illetve a nyugati világnak az Átfogó Közös Cselekvési Terv (*Joint Comprehensive Plan of Action* – JCPOA) létrehozásában játszott szerepét. Összefoglalja a JCPOA-megállapodáshoz vezető utat és kitér annak ellehetetlenülésére az Egyesült Államok egyoldalú kilépését követően. Taglalja az EU és tagállamai, illetve a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (NAÜ) az egyezmény megőrzése érdekében tett erőfeszítéseit. A szerző megállapítja, hogy Teheránnak valószínűsíthetően jelenleg nem célja nukleáris fegyver előállítása, amihez a 2025. júniusi amerikai és izraeli támadásokat követően a képességei is megcsappantak.

KULCSSZAVAK: EU, JCPOA, NAÜ, USA, Irán, nukleáris

The Western World and the Iranian Nuclear Deal (JCPOA) – The EU's Position and Its Role in Creating the JCPOA Agreement

This article presents the history and current status of the Iranian nuclear program and the role of the Western world in the establishment of the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA). It summarizes the path to the JCPOA and discusses its unsustainability following the United States' unilateral withdrawal from the agreement. It discusses the efforts of the EU and its member states and the International Atomic Energy Agency (IAEA) to preserve the agreement. The article's conclusion is that Tehran is unlikely aiming to produce a nuclear weapon currently, to which the Persian country's capabilities were also diminished following the American and Israeli attacks in June 2025.

KEYWORDS: EU, JCPOA, IAEA, US, Iran, nuclear

Bevezetés

Az 1978-ban kitört iráni iszlám forradalomban a népharag néhány hónap leforgása alatt elsöpörte Mohammad Reza Pahlavi sah nyugatbarát rendszerét, és helyére a Ruhollah Khomeini ajatollah vezette síta klérust juttatta hatalomba. Az „alulról”,

✧ ORCID-azonosító: <https://orcid.org/0009-0009-6087-9209>

a társadalom felől induló iszlamizációs folyamatok megdöntötték a monarchia „felülről” erőltetett nyugatosító modernizációját. Az 1979. márciusi népszavazást követően Khomeini legfőbb vallási vezető irányításával április 1-jén megalakult a szekuláris állam helyébe lépő teokratikus – síita – berendezkedésű Iráni Iszlám Köztársaság, majd egy hónappal később az azt megvédeni hivatott Iszlám Forradalmi Gárda (*Islamic Revolutionary Guard Corps – IRGC*). Míg a szunnita iszlámban nincs közvetítő Isten és ember között, addig a síita iszlám felfogása szerint az embernek szüksége van egy Isten által irányított, tévedhetetlen legfőbb vallási vezetőre, aki a vallási rendelkezéseket átültetheti a mindennapi életre, így Iránban először Ruhollah Khomeini, majd később Ali Khamenei legfőbb vallási vezetők kezében összpontosult a hatalom.¹

Az állam berendezkedésében és vezetésében fordulatot hozó forradalom elsősorban a Pahlavi sahhal kiváló kapcsolatokat ápoló, az iráni olajipart ellenőrzése alatt tartó Amerikai Egyesült Államok számára jelentett komoly gazdasági és politikai veszteséget. Teherán a hatalomátvétel óta küldetésének tartja az iszlám forradalom és a létrehozott iszlám köztársaság rendszerének exportját, valamint a kapitalista USA és az Izrael vezető „cionista” elleni küzdelmet, megnehezítve ezzel a jelenkori Egyesült Államokkal és az Európai Unióval való együttműködést. Khomeini országa elszigetelődött, ami az 1980-as években hozzájárult az iszlám köztársaság szuverenitása megerősítéséhez, de egyúttal olyan terhet is jelent, ami a mai napig behatárolja a perzsa állam nemzetközi kapcsolatépítési lehetőségeit.²

Az iráni nukleáris program, út a JCPOA felé

Az iráni atomprogram múltja egészen az 1950-es évekig nyúlik vissza, amikor az Egyesült Államok segítségével az iráni kutatások az atomenergia békés felhasználásának lehetőségeire irányultak. 1957-ben Irán és az USA között megállapodás született a nukleáris technikai segítségnyújtásról Dwight D. Eisenhower amerikai elnök 1953-ban elindított „atomot békéért” (*Atoms for Peace*) programja³ keretében, amely polgári célú nukleáris együttműködést ajánlott azoknak, akik ennek fejében lemondanak az atomenergia katonai felhasználásának lehetőségéről. 1956-ban Teherán az USA-tól szerzett be egy urán üzemanyagú, könnyűvízes és 5 MW teljesítményű kutatóreaktort.

Irán 1968-ban aláírta, majd 1970-ben ratifikálta⁴ az atomsorompó-egyezményt⁵ (*Nuclear Non-Proliferation Treaty – NPT*⁶), amely engedélyezte az ország nukleáris tevékenységének a bécsi központú Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (*International Atomic Energy Agency – IAEA / NAÜ*) által történő vizsgálatát. A folyamat betetőzéseként 1974-ben létrejött az Iráni Atomenergia Szervezet (*Atomic Energy Organization*

1 N. Rózsa 2010; Kepel 2007.

2 Ablaka 2009.

3 International Atomic Energy Agency 1953.

4 N. Rózsa 2021.

5 Magyar Népköztársaság 1970.

6 United Nations 1970.

of Iran – AEOI).⁷ (Az iráni atomprogrammal kapcsolatos különböző tájékoztatások – „Information Circulars – INFCIRC” – a NAÜ honlapján elérhetők.⁸)

1976-ban nyugati segítséggel kezdődött meg az első iráni atomerőmű építése Busherben, azonban az iráni iszlám forradalmat, valamint az USA teheráni nagykövetségének elfoglalását követően az erőmű kivitelezését leállították, a nemzetközi együttműködés pedig megszűnt.⁹ Washingtonban „megbízhatatlan rezsimként” vagy „a Gonosz tengelyeként” aposztrofálták Iránt, és elvágták a nyugati technikai segítségnyújtástól. A teheráni vezetésben többen „nagy Sátánnak” kezdték nevezni az USA-t és „kis Sátánnak” Izraelt, akiknek vannak atomfegyverei, így a perzsa államnak is szert kell tennie azokra. (Ali Khamenei ajatollah – hivatalosan 2003-ban – fatvában tiltotta meg tömegpusztító, így a nukleáris fegyverek előállítását és használatát.¹⁰) Irán titokban folytatta tovább a nukleáris programját: a 80-as években ismeretlen helyről – meg nem erősített információk szerint Pakisztántól – szerzett be centrifugákat urándúsítás céljából. A 90-es években a hidegháborúból győztesen, egyedüli szuperhatalomként kikerülő Egyesült Államok könnyedén akadályozni tudta Teheránt a nukleáris ambícióiban. Az USA nyomására 1995-ben Moszkva elutasította az urándúsító berendezések szállítását Iránba, majd 1997-ben Peking is jelezte, hogy leállítja a nukleáris együttműködését Teheránnal. 1996-ban Irán végül aláírta (de nem ratifikálta) az Átfogó Nukleáris Kísérleti Tilalomról szóló Szerződést (*Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty – CTBT*), mely tiltja az atomfegyverek kísérleti robbantásait.¹¹

A fokozódó nemzetközi nyomás hatására 2002-ben az iráni vezetés nyilvánosságra hozta atomprogramja egyes részleteit, amely alapján a NAÜ megállapította, hogy Teherán megsérti az atomsorompó-szerződéshez kapcsolódó biztosítéki egyezményben vállalt kötelezettségeit.¹² 2003-ban Franciaország, Németország és az Egyesült Királyság (E3) megbeszéléseket kezdeményeztek Iránnal a nukleáris programja átláthatóságának biztosítása, valamint az NPT kiegészítő jegyzőkönyvének aláírása érdekében.¹³ A tárgyalások betetőzéseként 2003. október 21-én Teheránban aláírták

7 N. Rózsa 2008.

8 IAEA 2025.

9 A busheri erőművet végül Oroszország segítségével fejezték be, és 2011-ben kapcsolták rá a hálózatra. (Forrás: International Atomic Energy Agency 2025b.)

10 A nemzetközi közösségben, köztük a nyugati országokban megoszlanak a vélemények, hogy Khamenei fatvája – iszlám vallásjogi döntése – mennyire vehető komolyan az iráni atomfegyver előállítása tekintetében. A tiltásra mindenesetre Ebrahim Raisi korábbi iráni elnök (2021-2024) és Masoud Pezeshkian jelenlegi iráni elnök is rendre hivatkozott, illetve hivatkozik.

11 Erbszt 2025a.

12 Carrel-Billiard, Wing 2010. Az uránérből kinyert urán 99,3%-a urán-238 izotóp, ami nem alkalmas a maghasadás előidézésére. A fennmaradó 0,7% az urán-235 izotóp ellenben könnyen hasad: ha megbombázzák egy neutronnal, akkor több mint két neutron szabadul fel, amik újabb urán-235-ös atomokat hasítanak szét. Megfelelő sűrűség esetén (kritikus tömeg) exponenciálisan erősödő energiák szabadulnak fel. Az urán-235 izotópot azonban dúsítani szükséges a kritikus tömeg eléréséhez. Ennek legelterjedtebb technológia megoldása a centrifugálás. A legtöbb atomreaktor 3-5% közötti dúsítású uránüzemanyagot használ, de nukleáris fegyverek gyártásához lényegesen nagyobb sűrűségű urán-235-öt kell felhasználni. Technikailag a 20%-os koncentráció is elég lehetne, de minél dúsítottabb az urán, annál kisebb és könnyebb lehet a fegyver. Az atomfegyverekhez általában 90 százalékban dúsított uránt használnak.

13 Billon-Galland, Raines 2019.

az ún. Teheráni Nyilatkozatot, amelyben Irán beleegyezett a NAÜ-vel való együttműködésbe, de ez átmeneti sikerektől eltekintve soha nem valósult meg maradéktalanul.¹⁴

Miután a tárgyalások kudarcba fulladtak 2006 elején, Javier Solana, az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviselője és az E3-ak USA, Kína és Oroszország (E3+3) közreműködésével kidolgozta az iráni atomprogrammal kapcsolatos kettős megközelítést („*dual track strategy*”), amely széleskörű együttműködést ajánlott Teheránnak az atomenergia békés felhasználása területén, amennyiben az ország felhagy az urándúsítással és megújítja együttműködését a Nemzetközi Atomenergia-ügynökséggel. Ezzel párhuzamosan direkt katonai beavatkozást vagy technológiai-gazdasági szankciókat helyezett kilátásba az ENSZ Biztonsági Tanácsán keresztül, amennyiben Teherán elutasítja a tárgyalásokat. Irán ragaszkodott programja békés jellegéhez, és kiállt az urándúsításhoz való joga mellett, ezért 2006. július és 2008. szeptembere között az ENSZ BT öt körben vetett ki szankciókat Irán atomprogramját érintő területekkel és személyekkel szemben (1696-es¹⁵, 1737-es, 1747-es¹⁶, 1803-as¹⁷ és az 1835-ös¹⁸ ENSZ BT-határozatok). Az E3+3 formáció 2009. szeptember 23-án kiadott közös nyilatkozatban jelentette ki, hogy Irán nukleáris programja továbbra is komoly aggodalomra ad okot a nemzetközi közösség számára.¹⁹

Miután a NAÜ több mint tíz év alatt az iráni ígéretek ellenére sem tudta egyértelműen megállapítani, hogy Irán nukleáris programja kizárólag békés célokra irányulna, így a kettős megközelítés helyett egy új szemléletű együttműködés lefektetésére volt szükség, aminek kidolgozásában ugyancsak az E3+3 formációra hárult a felelősség. A tárgyalásos megoldást az is sürgette, hogy Oroszország és Kína egyre inkább kihátrált az újabb Iránra irányuló szankciók kivetése mögül, és az ENSZ BT már nem tudott újabb korlátozó intézkedéseket bevezetni Teheránnal szemben az oroszok és a kínaiak vétője miatt.

Az Átfogó Közös Cselekvési Terv (JCPOA) megalkotása

2012 tavaszán Isztambulban indultak újra a tárgyalások az E3+3 formáció és Teherán között. A megbeszéléseket elősegítette, hogy Irán jelentős együttműködési hajlandóságot mutatott: 5% feletti dúsítást már nem végeztek, és megkezdődött a 20%-ig dúsított urán átalakítási és hígítási folyamata.²⁰ Hosszú éveken keresztül zajló viták sorozatát zárta le az iráni nukleáris programmal kapcsolatos ún. Átfogó Közös Cselekvési Terv²¹ (*Joint Comprehensive Plan of Action – JCPOA*) elnevezésű megállapodás,

14 Berlin Information-center for Transatlantic Security 2003.

15 United Nations 2006.

16 United Nations 2007.

17 United Nations 2008a.

18 United Nations 2008b.

19 Európai Tanács Az Európai Unió Tanácsa 2009.

20 Erbszt 2025b.

21 European External Action Service 2015.

amelyet 2015. július 14-én hozott tető alá Iránnal az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjével (Federica Mogherini) kiegészült E3+3 tárgyalódelegáció.

A multilaterális egyezmény célja annak biztosítása volt, hogy az iráni nukleáris program kizárólag békés, polgári és tudományos célokat szolgáljon, valamint Teherán betartsa az NPT szerinti kötelezettségeit. Meghatározta az Iránnal szemben hozott ENSZ, EU és USA vállalta nukleáris vonatkozású szankcióiknak átfogó feloldását és annak ütemtervét. Előírta Irán számára, hogy tíz évig korlátozza dúsítási kapacitását és nehézvíz-készletét, valamint 15 évig elutasítja a nukleáris fegyver minőségű dúsított urán és plutónium birtoklását, illetve a NAÜ fokozott felügyelete alá kerül. A JCPOA ugyancsak előírta, hogy nem alkalmaznak szankciókat azon anyagokhoz és felszerelésekhez köthetően, amelyek Iránban a fordowi létesítmény két kaszkádjának stabil izotópok előállítására való átalakítását, az araki reaktor korszerűsítését és a Teheránnak engedélyezett 300 kilogrammot meghaladó iráni dúsítotturán-exportot szolgálják.²²

Az ENSZ BT 2015. július 20-án elfogadta a 2231. számú határozatot²³ az iráni nukleáris program JCPOA-nak megfelelő szabályozásáról. A határozat újra a NAÜ-t bízta meg az október 18-án, az „elfogadás napján” (*„Adoption Day”*) hatályba lépett átfogó közös cselekvési terv végrehajtásának ellenőrzésével. Az EU elfogadta azokat a jogi aktusokat, amelyek a JCPOA szerint meghatározzák a nukleáris vonatkozású uniós gazdasági és pénzügyi szankciók feloldását, amint a NAÜ igazolja, hogy Irán végrehajtotta a megállapodásban foglalt intézkedéseket.²⁴ Miután a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség igazolta, hogy Teherán eleget tett a JCPOA által rá rótt kötelezettségeknek, 2016. január 16-án, a „végrehajtás napján” (*„Implementation Day”*) feloldották a legtöbb uniós²⁵ és ENSZ-szankciót.²⁶

A „végrehajtás napját” követően a NAÜ szakemberei és az amerikai szolgálatok éveken keresztül nem találtak rá konkrét bizonyítékot, hogy Teherán megsértené a JCPOA előírásait, de az iráni ballisztikus rakéta-program miatt 2016-ban Washington újabb szankciókat vezetett be iráni személyekkel és szervezetekkel szemben.²⁷ Teherán hangsúlyozta, hogy a tesztelt rakéták nem képesek nukleáris robbanófej hordozására, ezért nem ütköznek az ENSZ BT-határozataiba. 2017. január 16-án a NAÜ főigazgatója kijelentette, hogy Teherán az előírt dátumig teljesítette a JCPOA

22 Európai Tanács Az Európai Unió Tanácsa 2023c.

23 United Nations 2015;

24 Európai Unió 2015a; Európai Unió 2015b; Európai Unió 2015c.

25 European External Action Service 2016.

26 Néhány korlátozás hatályban maradt: a nukleáris fegyverek elterjedése szempontjából érzékeny áruk szállítására vonatkozó korlátozás, a fegyverekre és ballisztikus rakétákra vonatkozó embargó, illetve a jegyzékbe vett személyek és szervezetek egy részével szembeni korlátozó intézkedések.

27 Irán rendelkezik a Közel-Kelet egyik legnagyobb és legváltozatosabb rakéta-árzenáljával, amivel akár izraeli vagy délkelet-európai területeket is célba vehet, tényleges fenyegetést jelentve az USA és a régióban működő partnerei katonai erőire. 2020 januárjában Irán ballisztikus rakétákkal támadta az Irakban állomásozó amerikai csapatokat megtorlásul Qasem Soleimani iráni tábornok, az Iszlám Forradalmi Gárda különleges erői parancsnokának a bagdadi nemzetközi repülőtéren történt amerikai likvidálásáért. Legutóbb 2025. június 23-án Irán – a nukleáris létesítményei elleni amerikai bombázásra válaszul – ballisztikus rakétákat lőtt ki amerikai katonai bázisok ellen Irakban és Katarban. Teherán előzetesen tájékoztatta az érintett feleket a támadásról.

szerinti kötelezettségeit.²⁸ 2017. október 14-én ugyanezt erősítette meg Rex Tillerson amerikai külügyminiszter is, de jelezte, hogy Donald Trump amerikai elnök egy „teljesebb körű stratégiát” szeretne kialakítani a JCPOA-ban szereplő hiányosságok kiküszöbölése érdekében.²⁹

Mindezek ellenére az első Trump-adminisztráció úgy ítélte meg, hogy Irán nukleáris programjáról nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy kizárólag polgári rendeltetésű lenne, ezért 2018. május 8-án egyoldalúan kilépett az egyezményből. A kilépés végrehajtásáról szóló elnöki rendelet³⁰ maradéktalanul visszaállította a szankciókat, valamint előírta Irán nukleáris tevékenységének nyomon követését és a folyamatos konzultációt a szövetségesekkel, valamint a partnerekkel. Trump elnök kijelentette, hogy a JCPOA volt az „egyik legrosszabb és legegyszerűbb ügylet, amit az Egyesült Államok valaha is kötött”, mert az aránytalanul sok kedvezményt adott a rosszhiszemű partnernek bizonyuló iráni rezsimnek. A Fehér Ház szerint az iráni atomalku nem tudta megvédeni az USA nemzetbiztonsági érdekeit, mivel az csak legfeljebb elodáztatta, hogy Irán atomfegyverre tegyen szert, és nem kezelte a perzsa regionális hatalom ballisztikus rakéta programját,³¹ illetve Irán már meglévő rakétaarzenálját.³² Trump elnök elképzelése szerint a nukleáris kérdésekre fókuszáló JCPOA helyett egy átfogó megállapodásra kellett volna rákényszeríteni az iráni felet, de ebbe az irányba végül nem történtek lépések.

Az USA egyoldalú kilépését követően Teherán sem tartotta tovább magát a JCPOA előírásaihoz, és tájékoztatta a NAÜ-t, hogy újraindítja a centrifugák gyártását és az urándúsítást. Az iráni–amerikai kapcsolatok olyannyira kiéleződtek, hogy a Trump-adminisztráció már 2019 nyarán felvetette egy katonai beavatkozás lehetőségét.

Erőfeszítések a JCPOA életben tartására

Az Egyesült Államok kilépését megelőzően az EU és az E3-ak is próbálták meggyőzni a Trump-adminisztrációt a JCPOA-megállapodásban maradásra, majd Washington egyoldalú döntését követően Franciaország, Kína, Nagy-Britannia, Németország és Oroszország továbbra is próbálták életben tartani az egyezményt, figyelembe véve az alábbi szempontokat:³³

- az Átfogó Közös Cselekvési Terv egy évtized hosszú tárgyalássorozat eredménye, ami az iráni atomfegyver előállításának, illetve a tágabb közel-keleti eskalációnak hivatott gátat szabni, mivel az USA, illetve Izrael megelőző csapást mérne a 80 millió lakosú Iránra, ha álláspontjuk szerint az közel kerülne az atomfegyver birtoklásához.

²⁸ International Atomic Energy Agency 2017.

²⁹ Bredemeier 2017.

³⁰ U.S. Department of the Treasury 2018.

³¹ Trump White House Arcives 2018.

³² Missile Threat 2021; Al-Monitor 2025.

³³ Geranmayeh 2019.

- a JCPOA minden résztvevőjét kompromisszumra készítette, reflektálva Teherán és az E3+3 országok érdekeire is. A JCPOA adott esetben két-három hónapról hozzávetőlegesen egy évre növelte Iránnak az atombomba létrehozásához szükséges időt, cserébe Teherán felmentést kapott az ENSZ, az EU és az USA nukleáris vonatkozású és számos egyéb szankciói alól.
- a JCPOA szellemében Teherán felügyelet alá helyezte dúsított urániumának 98%-át; eltávolította beépített centrifugáinak kétharmadát; beleegyezett a fordowi dúsító üzem kutatólétesítménnyé alakításába; újratervezte az araki nehézvízes reaktort, és szélesebb körű hozzáférést biztosított a nemzetközi ellenőrök számára nukleáris létesítményeihez.
- a JCPOA előírásainak iráni betartását felügyelő NAÜ több mint tíz jelentést készített, amelyek igazolták, hogy Teherán betartja a megállapodás feltételeit. Washington annak ellenére hozta meg az egyezményből történő kilépéssel kapcsolatos döntését, hogy az USA szervei sem találtak bizonyítékot Irán szerződészegésére.
- a nukleáris szempontú előnyök mellett a JCPOA megteremtette a politikai nyitás lehetőségét a Nyugat és Irán számára, hogy fokozatosan enyhítsék kölcsönös ellenségeskedésüket és törekedjenek kapcsolatuk normalizálására.

A JCPOA valamennyi aláírója elismerte, hogy a megállapodás csak akkor működhetne teljes mértékben, ha az Egyesült Államok újra elkötelezné magát mellette, de az amerikai kilépés következtében Irán is jelezte, hogy beszünteti a JCPOA-ban vállalt kötelezettségeinek végrehajtását. Az iráni döntés óta a NAÜ ellenőrei újra csak korlátozottan férnek hozzá az iráni nukleáris létesítményekhez. A NAÜ rendszeres értékelései³⁴ szerint Irán nem tartja be a JCPOA rendelkezéseit, és folyamatosan megsérti azokat a korlátozásokat, amelyek biztosítani hivatottak atomprogramja békés jellegét.

Joe Biden amerikai elnök 2021 januárjában kezdődő elnöki ciklusának kezdetén jelezte, hogy kész visszatérni a JCPOA megállapodáshoz, ha azt az iráni rakéta-programra is kiterjesztik. Ibrahim Raisi iráni elnök azonban elutasította ezt.³⁵ 2021. április 6-án az EU minden érintettel diplomáciai tárgyalásokba kezdett a NAÜ bécsi központjában annak érdekében, hogy az USA visszatérjen a JCPOA-ban vállaltakhoz, és ismét biztosított legyen a megállapodásnak az összes fél általi teljes körű végrehajtása.³⁶ Az iráni vezetés többször jelezte, hogy hajlandók visszatérni a JCPOA eredeti változatához, de az első lépés megtételét az egyezményt egyoldalúan felmondó USA oldaláról várták. 2022 szeptemberében az E3-ak azonban kétségeiknek adtak hangot Irán együttműködési hajlandósága kapcsán, miután Teherán újfent megakadályozta a NAÜ szakemberei iráni vizsgálatait, és a szervezet kijelentette, hogy továbbra sem tudja garantálni az ország nukleáris programjának békés jellegét. Az újabb Európai Unió erőfeszítések eredményeként 2023. március 4-án a NAÜ és az Iráni Atomenergia Szervezet Közös Nyilatkozatot adott ki,³⁷ amely meghatározta Teherán és a nemzetköz szervezet együttműködésének kereteit, ami azonban nem hozott áttörést kettejük kooperációjában.

34 International Atomic Energy Agency 2025c.

35 Erbszt 2025c.

36 Wintour, Borger 2021.

37 International Atomic Energy Agency 2023.

A bécsi tárgyalásokon túlmenően az Európai Unió és tagállamai részéről folyamatosak voltak a próbálkozások, hogy Teheránt valódi együttműködésre kényszerítsék az iráni atomprogram kapcsán. 2023. május 15-én Luigi Di Maio volt olasz külügyminisztert nevezték ki az az Öböl-menti térségért felelős különleges képviselőnek,³⁸ aki mandátuma alapján az EU és az Öböl-menti Együttműködési Tanács (*Gulf Cooperation Council – GCC*) közötti kétoldalú kapcsolatok fejlesztésén túl a tágabb biztonsági kontextus javítására is törekszik, beleértve ebbe a JCPOA kimozdítását a patthelyzetből.

Az Átfogó Közös Cselekvési Terv jelene

2023. október 18-án érkezett el a 2231-es ENSZ BT-határozat szerinti „átmenet napja” (*„Transition Day”*), amely szerint fel kellett volna függeszteni az Irán elleni ballisztikus rakétákkal kapcsolatos szankciókat, Iránnak pedig ratifikálnia kellett volna a NAÜ biztosítéki megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvét. A NAÜ tagállamok ezzel kapcsolatban nem voltak egységesek: voltak, akik a szankciók feloldását szorgalmazták, míg mások – például az EU, illetve az USA – a szankciók fenntartását tartották indokoltnak, mert értékelésük szerint Irán nem tartotta be a JCPOA kötelezettségeit, beleértve azt is, hogy még kísérletet sem tett a kiegészítő jegyzőkönyv ratifikálására.³⁹ A megrekedt együttműködés hatására a NAÜ – Kína és Oroszország ellenzése ellenére – 2024. június 5-én megszavazta az E3-ak kezdeményezte Iránt elítélő határozatot, amellyel az európai országok további nyomást kívántak gyakorolni Teheránra, hogy rábírják Iránt a NAÜ-vel való együttműködésre, mivel szakértők szerint az iráni nukleáris ipar fejlettsége, kapacitásai alapján mindössze egy hétre lenne szükség egy nukleáris robbanófej előállításához.⁴⁰

Ebrahim Raisi iráni elnök 2024. május 19-én helikopterbalesetben bekövetkezett halálát követően megválasztott Masoud Pezeshkian nyitottságot mutatott a Nyugattal való együttműködésre. Ennek viszonzásául Enrique Mora, az Európai Külügyi Szolgálat főtítkárhelyettese Pezeshkian beiktatására Iránba látogatott, és kifejezte az EU nyitottságát az iráni atomprogrammal kapcsolatos tárgyalások folytatására, de kiemelte, hogy a JCPOA „felújítása” érdekében Iránnak először az E3-akkal kell egyeztetnie. 2024. szeptember 16-án Mohammad Eslami, az Iráni Atomenergia Szervezet vezetője a NAÜ bécsi központjában mondott beszédet,⁴¹ és megbeszélést folytatott Rafael Grossival, a NAÜ főigazgatójával, de a tárgyalások továbbra sem vezettek eredményre.

Rafael Grossi negyedéves jelentéseiben rendre arról számol be, hogy nincs pozitív változás az iráni nukleáris helyzetben: a 2024. november 19-i negyedéves jelentés⁴² is megállapította, hogy nincs előrelépés a JCPOA, illetve a biztosítéki kérdések terén, és Teherán továbbra is megsérti mind a JCPOA-ból, mind az Atomsorompó Egyezmény Biztosítéki Megállapodásból fakadó kötelezettségeit, illetve növeli dúsitott uránkészletét.

38 Európai Tanács Az Európai Unió Tanácsa 2023a.

39 Európai Tanács Az Európai Unió Tanácsa 2023b.

40 UK 2024.

41 International Atomic Energy Agency 2024.

42 International Atomic Energy Agency 2024b

A jelentés kiadását megelőzően Grossi Teheránba látogatott,⁴³ ahol tárgyalásokat folytatott Masoud Pezeshkian iráni elnökkel, Seyed Abbas Araghchi külügyminiszterrel és Mohammad Eslami elnökhelyetttessel, az Iráni Atomenergia Szervezet elnökével. A látogatás, ahogy arról a negyedéves jelentés is beszámolt, nem hozott átütő eredményeket az iráni nukleáris kérdéssel kapcsolatban.

Az elakadt együttműködésről beszámoló negyedéves jelentések hatására, valamint az E3-ak kezdeményezésére, a NAÜ – öt hónapon belül a második – újabb Iránt elítélő határozatot fogadott el a szervezet Kormányzó Tanácsának (KT) 2024. november 20–22. között megrendezett ülésén.⁴⁴ A határozat értelmében a NAÜ-nek egy átfogó jelentést kellett készítenie Irán nukleáris tevékenységéről az ENSZ Biztonsági Tanácsa számára, kilátásba helyezve esetleges Iránt sújtó további ENSZ BT szankciókat (Peking és Moszkva ellenezte a határozatot). Rafael Grossi beszámolója szerint amióta Teherán felfüggesztette a JCPOA szerinti nukleáris kötelezettség vállalásainak végrehajtását, azóta a NAÜ elvesztette az ellenőrzést az iráni centrifugák üzembe helyezése, a nehézvíz és uránkoncentrátum gyártása és készlethalmazása felett.⁴⁵ ANAÜ-határozatra reagálva az iráni Külügyminisztérium kijelentette, hogy egyes nyugati államok politikai célokra használják a Nemzetközi Atomenergia-ügynökséget, illetve a JCPOA zátonyra futását Washington idézte elő a megállapodás egyoldalú felmondásával. A KT ülése óta Teherán többször jelezte a NAÜ felé, hogy a natanzi és a fordowi telephelyeken fokozta urándúsító tevékenységét, hangsúlyozva, hogy Irán az NPT egyezmény aláírójaként nukleáris programját kizárólag békés célokra használja fel.⁴⁶

Az iráni nukleáris program elleni izraeli és amerikai fellépés

Donald Trump amerikai elnök 2025. januári második hivatalba lépését követően már február 4-én kiadta a „National Security Presidential Memorandum” elnevezésű rendeletét,⁴⁷ amely az első regnálása alatti „maximális nyomásgyakorlást” volt hivatott visszaállítani Irán nukleáris fegyverhez való hozzájutásának jogi, gazdasági és pénzügyi szankciókon keresztül történő megakadályozása érdekében, a partnerországok és a nemzetközi szervezetek bevonásával. A Fehér Ház nyomásgyakorlására április 12-én közvetlen, többkörös tárgyalássorozat indult az Egyesült Államok és Irán között, elsősorban ománi közvetítéssel.⁴⁸

A NAÜ jelentések 2025 első felében is arról számoltak be, hogy Teherán továbbra is megsérti azokat a korlátozásokat, amelyek megerősíteni hivatottak atomprogramja békés jellegét. Grossi 2025. június elején megjelentetett második negyedéves jelentése⁴⁹ szerint Irán olyan helyszíneken is nukleáris jellegű tevékenységet folytatott, amikről nem tájékoztatta a nemzetközi szervezetet. A jelentés ugyanakkor azt is megjegyezte,

43 International Atomic Energy Agency 2024c.

44 International Atomic Energy Agency 2024d.

45 Associated Press 2024.

46 Ministry of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Iran 2024.

47 White House 2025.

48 Doucet, Tasch 2025.

49 International Atomic Energy Agency 2025d.

hogy nem került napvilágra olyan bizonyíték, amely szerint fegyverkezési célt szolgálna az iráni atomprogram. A NAÜ Kormányzótanácsa június 12-én mégis megszavazta az USA és a E3-ak által benyújtott, az iráni nukleáris programot elítélő határozattervezetet, kimondva, hogy az nem békés célokat szolgál, és Teherán megszegi az NPT által meghatározott non-proliferációs kötelezettségvállalásait. Irán válaszul kilátásba helyezte atomprogramja fokozását egy új urándúsító központ létrehozásával és korszerű centrifugák telepítésével.⁵⁰

A szavazás másnapján Izrael támadást indított – többek között – az iráni atomlétesítmények (például araki nehézvíz-üzem, Parchin nukleáris kutató létesítmény, natanzi dúsító üzem) ellen.⁵¹ A kölcsönös rakétacsapásokat követően az iráni Külügyminisztérium június 16-án kilátásba helyezte az atomsorompó-szerződésből való kilépést,⁵² ami megnyitná az utat az atomfegyverek előállításának. A folyamatban lévő kétoldalú nukleáris tárgyalások ellenére június 22-én az Egyesült Államok is bunkerromboló bombákkal támadta a három legfontosabb iráni nukleáris létesítményt: a föld alá épített fordowi és natanzi létesítményeket, illetve az Iszfahánban található telephelyet.⁵³ A támadást követően a szembenálló felek június 24-én tűzszünetet hirdettek.

A „12 napos háború” lezárultát követően Rafael Grossi június 23-án rendkívüli ülést hívott össze, amelyen kijelentette, hogy a légicsapásokat szenvedett telephelyeken kívül nem növekedett meg a sugárzási szint, valamint a háború helyett diplomáciai megoldásra van szükség, aminek keretében a NAÜ és Teherán közötti együttműködés újraindítása elengedhetetlen a tartós megállapodás megkötéséhez.⁵⁴ Irán azonban vonakodva az együttműködéstől, kijelentette, hogy a nemzetközi szervezet átpolitizált jelentései és határozatai is hozzájárultak Izrael támadásához. Ugyanazon a napon az ENSZ BT is rendkívüli ülést tartott, ahol az E3-ak értékelése alapján megállapították, Irán nukleáris programja továbbra is komoly fenyegetést jelent, mert a nemzetközi közösségnek nincs információja a 400 kg 60%-ig dúsított iráni uránkészlet hollétéről,⁵⁵ amit még a támadás megindítása előtt biztonságos helyre szállíthattak. Washington álláspontja szerint az iráni nukleáris program egzisztenciális fenyegetést jelentett Izrael számára, a támadást pedig az ENSZ Alapokmányában foglalt önvédelemhez való joggal támasztotta alá. Oroszország és Kína egyértelműen elítélték az USA akcióját, amellyel Moszkva és Peking szerint szembement az ENSZ Alapokmányával. Irán a nemzetközi joggal ellentétesnek ítélte és területi szuverenitásának megsértéseként értékelte a támadást, és ellenlépéseket helyezett kilátásba.⁵⁶

2025. június 24-én tartották meg a JCPOA jóváhagyásáról szóló 2231. számú BT-határozat végrehajtásával kapcsolatos féléves ENSZ BT ülést.⁵⁷ Az ülésen bemutatott

50 Salem, Pleitgen 2025.

51 Reddy, Rezaei, Moore, Ganzeveld, Carter 2025.

52 Reuters 2025a.

53 Reuters 2025b.

54 International Atomic Energy Agency 2025e.

55 A JCPOA maximum 300 kg és 3,67 százalékig dúsított uránt engedélyez.

56 Youtube 2025.

57 Security Council Report 2025; Youtube 2025b.

ENSZ-főtitkári jelentés⁵⁸ megállapította, hogy a határozat céljai nem teljesültek, és az Egyesült Államok 2018-as kilépése, Irán korlátozott együttműködési hajlandósága, valamint a „12 napos háború” mind hozzájárultak annak sikertelenségéhez. Az ülésen az EU a de-eszkaláció és a diplomáciai tárgyalások újrakezdésének fontosságát hangsúlyozta, míg Franciaország és az Egyesült-Királyság fenntartotta a 2231. számú BT-határozatban foglalt lehetőséget az ún. „snapback mechanizmus” életbe léptetésére, ami automatikusan visszaállítaná a JCPOA keretében feloldott ENSZ szankciókat. A nemzetközi közösség számos tagja arra figyelmeztetett, hogy a 2231-es határozat 2025. október 18-én történő lejártja („Termination Day”) fenyegető kihívást jelent a globális non-proliferációs rendszerre, és sürgették a politikai akarat megújítását a diplomáciai megoldás megtalálására.

A non-proliferáció kapcsán az EU 2003. december 12-én fogadta el a tömegpusztító fegyverek (WMD) elterjedésének megakadályozását célzó stratégiát (EU strategy against proliferation of Weapons of Mass Destruction⁵⁹), amelynek célja, hogy világszerte megelőzze, leállítsa és megszüntesse a proliferációs programokat, illetve elretentsen ezektől. Az ebben foglaltakat erősítette meg az EU Tanácsa 2023/654 számú határozata⁶⁰ (2023. március 20.) a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök elterjedésének megakadályozásáról szóló 1540 (2004) sz. ENSZ BT-határozat végrehajtásának támogatásáról, valamint a 2025/646 határozata⁶¹ (2025. március 27.) a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés részes felei 2026. évi felülvizsgálati konferenciája sikeres kimenetele elősegítésének támogatásáról.

2025. augusztus 28-án az E3-ak bejelentették, hogy megkezdtek az Iránnal szembeni főbb ENSZ-szankciók visszaállításának folyamatát a „snapback mechanizmus” keretében.⁶² Másnap Araghchi iráni külügyminiszter Kaja Kallas-nak, az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjének címzett levelében jelezte, hogy Irán készen áll a „tisztességes” nukleáris tárgyalások folytatására, ha a Nyugat jóindulatot mutat a perzsa állam irányába.⁶³

Összegzés

Az iráni atomprogrammal kapcsolatos tárgyalások Teherán és a Nyugat között évek óta holtpontra jutottak. A Nemzetközi Atomenergia-ügynökség képtelen valódi együttműködést kialakítani Iránnal, amelynek politikáját a 2024 nyarán bekövetkezett elnökváltás ellenére továbbra is az 1989 óta a legfőbb vallási vezető tisztségét betöltő Ali Khamenei ajatollah határozza meg. A NAÜ értékelése szerint Irán jelenleg a JCPOA egyetlen pontját sem tartja be: folyamatosan megsérti azokat a korlátozásokat, amelyek biztosítani hivatottak atomprogramja békés jellegét. A mostanra kiüresedett JCPOA megállapodás 2025. október 18-án lejárt, és jelenleg kizárólag az

58 United Nations 2025.

59 Az Európai Unió Tanácsa 2003.

60 Európai Unió 2023.

61 Európai Unió 2025.

62 Berg, Moench 2025.

63 Reuters 2025c.

Európai Unió és tagországai, illetve az Egyesült-Királyság részéről látszik szándék annak megújítására, akár a „snapback mechanizmus” keretében történő nyomásgyakorláson keresztül is. A folyamatban egyelőre kérdéses az Egyesült Államok részvétele, mivel Teherán szerint a június 22-én lezajlott amerikai támadással Washington „elárulta” a diplomáciai megoldást, a felek között jelentős bizalmi deficit érzékelhető a tartalmi tárgyalásokhoz újraindításához. Az izraeli és amerikai bombázás vélhetően csapást jelentett Irán nukleáris programjára és visszavetette azt, így Teherán akkor is elállhatott attól, hogy nukleáris fegyverre tegyen szert, amennyiben voltak ilyen irányú ambíciói.

FORRÁSOK

Jogszabályok

- Az Európai Unió Tanácsa 2003. *EU strategy against proliferation of Weapons of Mass Destruction*.
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15708-2003-INIT/en/pdf>
 (Letöltés ideje: 2025. 08. 30.)
- Európai Tanács Az Európai Unió Tanácsa 2009. *E3+3 Statement on Iran's nuclear programme*.
https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/declarations/110306.pdf
 (Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)
- Európai Tanács Az Európai Unió Tanácsa 2023C. *Iráni nukleáris megállapodás*.
<https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/jcpoa-iran-restrictive-measures/>
 (Letöltés ideje: 2024. 11. 02.)
- Európai Tanács Az Európai Unió Tanácsa 2023A. *EU appoints a new Special Representative for the Gulf region*.
<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/05/15/eu-appoints-a-new-special-representative-for-the-gulf-region/> (Letöltés ideje: 2024. 11. 24.)
- Európai Tanács Az Európai Unió Tanácsa 2023B. *Iran: Council maintains restrictive measures under the non-proliferation sanctions regime after the JCPOA Transition Day*.
<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/17/iran-council-maintains-restrictive-measures-under-the-non-proliferation-sanctions-regime-after-the-jcpoa-transition-day/>
 (Letöltés ideje: 2024. 11. 24.)
- Európai Unió 2015A. A Tanács (EU) 2015/1861 rendelete az Iránnal szembeni korlátozó intézkedésekről szóló 267/2012/EU tanácsi rendelet módosításáról.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2015_274_R_0001&from=HU
 (Letöltés napja: 2025. 08. 30.)
- Európai Unió 2015B. A Tanács (KKBP) 2015/1863 határozata az Iránnal szembeni korlátozó intézkedésekről szóló 2010/413/KKBP határozat módosításáról.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2015_274_R_0003&from=HU
 (Letöltés napja: 2025. 08. 30.)
- Európai Unió 2015C. A Tanács (EU) 2015/1862 végrehajtási rendelete az Iránnal szembeni korlátozó intézkedésekről szóló 267/2012/EU rendelet végrehajtásáról.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2015_274_R_0002&from=HU
 (Letöltés napja: 2025. 08. 30.)
- Európai Unió 2023. A Tanács (KKBP) 2023/654 Határozata a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközeik elterjedésének megakadályozásáról szóló 1540 (2004) sz. ENSZ BT-határozat végrehajtásának támogatásáról.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A32023D0654>
 (Letöltés ideje: 2025. 08. 30.)
- Európai Unió 2025. A Tanács (EU) 2025/646 Határozata a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés részes felei 2026. évi felülvizsgálati konferenciája sikeres kimenetele elősegítésének támogatásáról.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202500646
 (Letöltés ideje: 2025. 08. 30.)

Magyar Népköztársaság 1970. 1970. évi 12. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésének XXII. ülészakán, 1968. június 12-én elhatározott, a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés kihirdetéséről.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=97000012.tvr> (Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

Könyvek, könyvfejezetek és értekezések

N. Rózsa Erzsébet 2008. *Az iráni atomvita.*

https://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/n_rozsa_ersebet-az_irani_atomvita.pdf

(Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

N. Rózsa Erzsébet 2010. *Az Iráni Iszlám Köztársaság – a síita modernizációs kísérlet.*

https://www.grotius.hu/doc/pub/VPUIJK/2010_116_n.rozsa_ersebet_iran.pdf

(Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

N. Rózsa Erzsébet 2021. *A Közel-Kelet nukleáris kérdései – középpontban az iráni nukleáris program.*

<https://hiia.hu/wp-content/uploads/2021/11/05-N-Rozsa.pdf> (Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

Reddy, Ria, Rezaei, Ben, Moore, Johanna, Ganzeveld, Annika, Carter, Brian 2025. *Iran threatens nuclear escalation after UN watchdog board finds it in breach of obligations.*

<https://edition.cnn.com/2025/06/12/middleeast/iran-threatens-nuclear-escalation-iaea-intl>

(Letöltés ideje: 2025. 08. 29.)

Salem, Mostafa, Pleitgen, Frederik 2025. *Iran threatens nuclear escalation after UN watchdog board finds it in breach of obligations.*

<https://edition.cnn.com/2025/06/12/middleeast/iran-threatens-nuclear-escalation-iaea-intl>

(Letöltés ideje: 2025. 08. 29.)

Wintour, Patrick, Borger, Julian 2021. *Roadmap to rescue Iran nuclear deal agreed in Vienna talks.*

<https://www.theguardian.com/world/2021/apr/06/us-and-iran-hold-indirect-talks-over-nuclear-deal>

(Letöltés ideje: 2024. 11. 02.)

Kepel, Gilles 2007. *Dzsihád.* Budapest: Európa kiadó. 185–206.

Ablaka Gergely 2009. *Hol tart a Khomeini ajatollah által meghirdetett iszlám forradalom? (Harminc éves az Iráni Iszlám Köztársaság)*

<https://epa.oszk.hu/00000/00039/00017/pdf/ablaka.pdf> (Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

Berg, Raffi, Moench, Mallory 2025. *UK, France and Germany move to reimpose UN sanctions on Iran.*

<https://www.bbc.com/news/articles/c4gmr3z49lxo> (Letöltés: 2025. 08. 29.)

Billon-Galland, Alice, Raines, Thomas 2019. *Origins and development of the E3.*

<https://www.chathamhouse.org/2020/07/future-e3/origins-and-development-e3>

(Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

Bredemeier, Ken 2017. *Tillerson: Iran Compliant With Nuclear Deal, But Trump Wants to Fix Flaws.*

<https://www.voanews.com/a/tillerson-iran-in-compliance-with-nuclear-deal/4071183.html>

(Letöltés ideje: 2024. 11. 02.)

Carrel-Billiard, François, Wing, Christine 2010. *Iran and the NPT.*

https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2010/04/pdfs_iranchapt.pdf (Letöltés ideje: 2024. 11. 02.)

Doucet, Lyse, Tasch, Barbara 2025. *US and Iran hold 'constructive' first round of nuclear talks.*

<https://www.bbc.com/news/articles/c4g2eggzvjgo> (Letöltés ideje: 2025. 08. 29.)

Erbszt Adrienn 2025a. *Az iráni nukleáris program kialakulása és fejlődése*

a politikai rezsimváltások árnyékában – Irán nukleáris programja, I. rész.

<https://nrgreport.com/cikk/2025/06/23/az-irani-nuklearis-program-kialakulasa-es-fejlodesa-a-politikai-rezsimvaltasok-arnyekaban-iran-nuklearis-programja-i-resz/>

(Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

Erbszt Adrienn 2025b. *A bécsi megállapodástól a feszültségig – Irán nukleáris programja, II. rész.*

<https://nrgreport.com/cikk/2025/06/24/a-becsi-megallapodastol-a-feszultsegig-iran-nuklearis-programja-ii-resz/>

(Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

Erbszt Adrienn 2025c. *A diplomácia kudarcától a nyílt konfliktusig: az iráni nukleáris program és*

az izraeli válaszcsepások árnyékában – Irán nukleáris programja, III. rész.

<https://nrgreport.com/cikk/2025/06/25/a-diplomacia-kudarcatol-a-nyilt-konfliktusig-az-irani-nuklearis-program-es-az-izraeli-valaszcepasok-arnyekaban-iran-nuklearis-programja-iii-resz/>

(Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

Geranmayeh, Ellie 2019. *Why the Iran nuclear deal still matters for Europe.*

https://ecfr.eu/article/commentary_why_iran_nuclear_deal_still_matters_for_europe_jcpoa/
(Letöltés ideje: 2024. 11. 03.)

Internetes hivatkozások

Al-Monitor 2025. *Iran retaliates, fires missiles at US bases in Qatar, Iraq.*

<https://www.al-monitor.com/originals/2025/06/iran-retaliates-fires-missiles-us-bases-qatar-iraq>
(Letöltés ideje: 2025. 08. 30.)

Associated Press 2024. *United Nations nuclear agency again condemns Iran for failing to fully cooperate.*

<https://www.npr.org/2024/11/22/nx-s1-5202123/united-nations-iran-nuclear>
(Letöltés ideje: 2024. 11. 23.)

Berlin Information-center for Transatlantic Security 2003. *Statement by the Iranian Government and visiting EU Foreign Ministers.*

https://www.bits.de/public/documents/iran/Tehran_EU_Iran_Agreement03.pdf
(Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

European External Action Service 2015. *Joint Comprehensive Plan of Action Vienna, 14 July 2015.*

https://eeas.europa.eu/archives/docs/statements-eeas/docs/iran_agreement/iran_joint-comprehensive-plan-of-action_en.pdf (Letöltés ideje: 2024. 11. 02.)

European External Action Service 2016. *Information Note on the lifting of EU sanctions under the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA).*

https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/jcpoa_note_en.pdf (Letöltés ideje: 2025. 08. 30.)

International Atomic Energy Agency 1953. *Atoms for Peace Speech.*

<https://www.iaea.org/about/history/atoms-for-peace-speech> (Letöltés ideje: 2025. 08. 30.)

International Atomic Energy Agency 2017. *Statement by IAEA Director General Yukiya Amano on Iran.*

<https://www.iaea.org/newscenter/statements/statement-by-iaea-director-general-yukiya-amano-on-iran-16-january-2017> (Letöltés ideje: 2024. 11. 02.)

International Atomic Energy Agency 2023. *Joint Statement by the Atomic Energy Organization of Iran (AEOI) and the International Atomic Energy Agency (IAEA).*

<https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/joint-statement-by-the-atomic-energy-organization-of-iran-aeoi-and-the-international-atomic-energy-agency-iaea> (Letöltés ideje: 2025. 08. 30.)

International Atomic Energy Agency 2024a. *Statement by Mohammad Eslami President of the Atomic Energy Organization of Iran at the Sixty-Eight General Conference of the IAEA.*

<https://www.iaea.org/sites/default/files/24/09/iran-gc68.pdf> (Letöltés ideje: 2024. 11. 24.)

International Atomic Energy Agency 2024b. *NPT Safeguards Agreement with the Islamic Republic of Iran.*

<https://www.iaea.org/sites/default/files/24/11/gov2024-62.pdf> (Letöltés ideje: 2024. 11. 23.)

International Atomic Energy Agency 2024c. *Director General Grossito Visit Tehran.*

<https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/director-general-grossi-to-visit-tehran>
(Letöltés ideje: 2024. 11. 24.)

International Atomic Energy Agency 2024d. *NPT Safeguards Agreement with the Islamic Republic of Iran.*

<https://www.iaea.org/sites/default/files/24/11/gov2024-68.pdf> (Letöltés ideje: 2024. 11. 23.)

International Atomic Energy Agency 2025a. *Information Circulars on the Islamic Republic of Iran.*

https://www.iaea.org/publications/documents/infcircs?field_infirc_number_value=&field_infirc_date_value%5Bvalue%5D%5Bdate%5D=&field_infirc_country_tid%5B0%5D=311
(Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)

International Atomic Energy Agency 2025b. *Power Reactor Information System.*

<https://pris.iaea.org/pris/CountryStatistics/CountryDetails.aspx?current=IR> (Letöltés: 2025. 08. 30.)

International Atomic Energy Agency 2025c. *IAEA and Iran - IAEA Board Reports.*

<https://www.iaea.org/newscenter/focus/iran/iaea-and-iran-iaea-board-reports>
(Letöltés ideje: 2024. 11. 03.)

International Atomic Energy Agency 2025d. *NPT Safeguards Agreement with the Islamic Republic of Iran*

<https://www.iaea.org/sites/default/files/25/06/gov2025-38.pdf> (Letöltés ideje: 2025. 08. 29.)

International Atomic Energy Agency 2025e. *IAEA Director General's Introductory Statement to the Board of Governors.*

<https://www.iaea.org/newscenter/statements/iaea-director-generals-introductory-statement-to-the-board-of-governors-23-june-2025> (Letöltés ideje: 2025. 08. 30.)

- Ministry of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Iran 2024. *Iran warns IAEA Board of Governors not to turn into platform for advancing political greed.*
<https://en.mfa.gov.ir/portal/newsview/756926/Iran-warns-IAEA-Board-of-Governors-not-to-turn-into-platform-for-advancing-political-greed> (Letöltés ideje: 2024. 11. 23.)
- Missile Threat 2021. *Missiles of Iran.* <https://missilethreat.csis.org/country/iran/> (Letöltés ideje: 2025. 08. 30.)
- Reuters 2025a. *Iran says parliament is preparing bill to leave nuclear non-proliferation treaty.*
<https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-foreign-ministry-says-parliament-is-preparing-bill-leave-npt-2025-06-16/> (Letöltés ideje: 2025. 08. 29.)
- Reuters 2025b. *World reaction to US attacks on Iranian nuclear sites.*
<https://www.reuters.com/world/americas/world-leaders-react-us-attack-iran-2025-06-22/> (Letöltés ideje: 2025. 08. 29.)
- Reuters 2025c. *Iran ready to resume 'fair' nuclear talks if West shows goodwill, foreign minister says.*
<https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-ready-resume-fair-nuclear-talks-if-west-shows-goodwill-foreign-minister-2025-08-28/> (Letöltés ideje: 2025. 08. 29.)
- Security Council Report 2025. *Iran: Non-proliferation Briefing.*
<https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2025/06/iran-non-proliferation-briefing-9.php> (Letöltés ideje: 2025. 08. 29.)
- Trump White House Arcives 2018. *President Donald J. Trump is Ending United States Participation in an Unacceptable Iran Deal.*
<https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-ending-united-states-participation-unacceptable-iran-deal/> (Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)
- U.S. Department of the Treasury 2018. *Executive Order 13846 of August 6 - 2018 Reimposing Certain Sanctions With Respect to Iran.*
<https://ofac.treasury.gov/media/30181/download?inline> (Letöltés ideje: 2025. 08. 30.)
- UK Foreign, Commonwealth & Development Office 2024. *IAEA Board of Governors resolution on Iran: E3 joint statement.*
<https://www.gov.uk/government/news/iaea-board-of-governors-resolution-on-iran-e3-joint-statement> (Letöltés ideje: 2024. 11. 24.)
- United Nations 1970. *Nuclear Non-Proliferation Treaty*
<https://treaties.unoda.org/t/npt> (Letöltés ideje: 2025. 08. 10.)
- United Nations 2006. *Resolution 1696.* [https://docs.un.org/en/S/RES/1696%20\(2006\)](https://docs.un.org/en/S/RES/1696%20(2006)) (Letöltés: 2025. 08. 10.)
- United Nations 2007. *Resolution 1747.* [https://docs.un.org/en/S/RES/1747%20\(2007\)](https://docs.un.org/en/S/RES/1747%20(2007)) (Letöltés: 2025. 08. 10.)
- United Nations 2008a. *Resolution 1803.* [https://docs.un.org/en/S/RES/1803%20\(2008\)](https://docs.un.org/en/S/RES/1803%20(2008)) (Letöltés: 2025. 08. 10.)
- United Nations 2008b. *Resolution 1835.*
https://www.iaea.org/sites/default/files/unsc_res1835-2008.pdf (Letöltés: 2025. 08. 10.)
- United Nations 2015. *Resolution 2231.* [https://docs.un.org/en/S/RES/2231\(2015\)](https://docs.un.org/en/S/RES/2231(2015)) (Letöltés: 2025. 08. 10.)
- United Nations 2025. *Implementation of Security Council resolution 2231 (2015): Nineteenth report of the Secretary-General*
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n25/162/88/pdf/n2516288.pdf> (Letöltés ideje: 2025. 08. 29.)
- White House 2025. *National Security Presidential Memorandum.*
<https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/02/national-security-presidential-memorandum-nspm-2/> (Letöltés ideje: 2025. 08. 29.)
- Youtube 2025A. *UN Security Council holds emergency meeting following US strikes on Iran.*
<https://www.youtube.com/watch?v=1NXpD7hwqik> (Megtekintés: 2025. 08. 30.)
- Youtube 2025B. *UN Security Council meets on Iran's nuclear program as ceasefire with Israel appears to hold.*
<https://www.youtube.com/watch?v=LvP3GjIMjs4> (Megtekintés: 2025. 08. 30.)